

Flygtningenævnets baggrundsmateriale

Bilagsnr.:	187
Land:	Armenien
Kilde:	Det svenske Regeringskansliet, Utrikesdepartementet
Titel:	Mänskliga rättigheter i Armenien 2010
Udgivet:	7. juli 2011
Optaget på baggrundsmaterialet:	29. august 2011

Utrikesdepartementet

Mänskliga rättigheter i Armenien 2010

ALLMÄNT

1. Sammanfattning av läget för de mänskliga rättigheterna

Genomförandet av presidentvalet i februari 2008 och de därpå följande händelserna i form av våldsamma sammandrabbningar mellan polis och demonstranter vid vilka 10 personer dödades och mer än 200 skadades tillsammans med de relaterade arresteringarna och åtalen har inneburit en försämrad situation för de mänskliga rättigheterna. Denna negativa utveckling avspeglas bland annat i Freedom House rankning av länders respekt för politiska rättigheter och medborgerliga friheter. Armenien kategoriserades redan tidigare som ett ”delvis fritt” land, men sedan 2008 är bedömningen att respekten för de politiska rättigheterna försämrats ytterligare och Armeniens placering är nu på gränsen till kategorin ”icke fria” länder.

I sin slutrapport om presidentvalet i februari 2008 konstaterade OSSE/ODIHR (OSSE:s byrå för demokratiska institutioner och mänskliga rättigheter) att även om perioden före valet och röstningsprocessen i hög utsträckning genomfördes i enlighet med landets åtaganden gentemot OSSE och andra internationella normer för demokratiska val, så ägde allvarliga kränkningar av ett antal av dessa åtaganden rum, inte minst efter valdagen. Särskilt noterades brister vad gäller rösträkningsprocessen. ODIHR konstaterade att den armeniska vallagstiftningen utgjorde en god grund för genomförande av demokratiska val och att tillkortakommanden vad gäller implementering främst var en följd av bristande vilja att följa lagstiftningen effektivt och opartiskt.

Rättssäkerheten är otillräcklig, godtyckliga frihetsberövanden förekommer och domstolarna utsätts ofta för politiska påtryckningar. Rapporter om brutalitet och förtryck i det militära är vanligt förekommande. Fängelseförhållandena är fortsatt otillfredsställande. Uppgifter om polisbrutalitet, inklusive tortyr, är

fortsatt vanligt förekommande. Utbredd korruption och straffrihet är påtagliga problem. Internationella aktörer har under 2010 uppmärksammat fortsatta brister vad gäller ansvarsutkrävande för de 10 dödsfall som inträffade i samband med sammandrabbningarna efter presidentvalet 2008.

Yttrande- och mediefriheten är problematisk. Enligt Freedom House rapport 2010 om mediefrihet är armenisk media inte fri. Våld och hot mot journalister förekommer fortsatt. Inskränkningar i mötesfriheten ökade efter de våldsamma händelserna i samband med presidentvalet 2008.

Fattigdom och arbetslöshet är utbredd, inte minst på landsbygden. Ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter är skyddade genom lag, men respekteras inte alltid i full utsträckning i praktiken, bland annat beroende på bristande resurser.

Diskriminering samt sociala och kulturella faktorer gör att bland annat kvinnor, minoritetsgrupper och funktionshindrade hindras från att delta fullt ut i samhällslivet. Kvinnors deltagande i det politiska och offentliga livet är mycket begränsat, inte minst på beslutsfattande nivå.

Inom Europarådet finns en arbetsgrupp för övervakning av Armeniens och Azerbajdzjans efterlevnad av de åtaganden som gjordes i och med att de anslöt sig till Europarådet.

Europarådets parlamentariska församling och kommissionär för mänskliga rättigheter har aktivt följt upp situationen efter de våldsamma sammandrabbningarna mellan polis och demonstranter efter presidentvalet 2008.

Samarbetet mellan Armenien och EU har fördjupats under senare år, och i slutet av 2009 inleddes en regelbunden dialog om mänskliga rättigheter.

2. Ratifikationsläget beträffande de mest centrala konventionerna om mänskliga rättigheter samt rapportering till FN:s konventionskommittéer

Armenien har tillträtt:

- Konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter, *International Covenant on Civil and Political Rights* (ICCPR), samt det fakultativa protokollet om enskild klagorätt. Armenien har inte undertecknat det fakultativa protokollet om avskaffandet av dödsstraffet.
- Konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, *International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights* (ICESCR).

Armenien har endast undertecknat det fakultativa protokollet om enskild klagorätt.

- Konventionen om avskaffande av alla former av rasdiskriminering, *Convention on the Elimination of all forms of Racial Discrimination* (CERD).
- Konventionen om avskaffande av alla former av diskriminering mot kvinnor, *Convention on the Elimination of all forms of Discrimination Against Women* (CEDAW), samt det fakultativa protokollet om enskild klagorätt.
- Konventionen mot tortyr, *Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment* (CAT), samt det fakultativa protokollet om förebyggande av tortyr.
- Konventionen om barnets rättigheter, *Convention on the Rights of the Child* (CRC), samt de två tillhörande protokollen om barn i väpnade konflikter respektive om handel med barn och barnpornografi.
- Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, *Convention on the Rights of Persons with Disabilities* (CRPD).
- Konventionen mot påtvingade försvinnanden, *Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance* (tillträdde i januari 2011).
- Flyktingkonventionen, *Convention related to the Status of Refugees*, samt det tillhörande protokollet från 1967.
- Den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen) samt ett antal tilläggsprotokoll, bland annat nummer 6 om avskaffande av dödsstraffet.

Romstadgan för internationella brottmålsdomstolen, International Criminal Court (ICC) har endast undertecknats.

- Den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen) samt ett antal tilläggsprotokoll, bland annat nummer 6 om avskaffande av dödsstraffet.

Armenien rapporterade under 2010 om implementering av tre FN-konventioner: mot tortyr (CAT, denna rapport skulle ha lämnats in 2002); om medborgerliga och politiska rättigheter (ICCPR); om avskaffande av alla former av rasdiskriminering (CERD, rapporten skulle ha lämnats in 2004). Landet var vid tidpunkten för denna rapport försenad med rapporten om implementering av konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (ICESCR) som skulle ha lämnats in 2005.

Armenien utfärdade 2006 en stående inbjudan till alla FN:s särskilda procedurer avseende mänskliga rättigheter. Under 2010 genomfördes ett besök

i Armenien av den särskilda rapportören om mänskliga rättighetsförsvare samt av arbetsgruppen om godtyckliga häktningar.

I maj 2010 genomgick Armenien den universella granskningen av respekten för mänskliga rättigheter, UPR, inom FN:s råd för mänskliga rättigheter. I Armeniens nationella rapport anges att denna presenterats för enskilda organisationer för synpunkter. Europarådet och en rad mänskliga rättighetsorganisationer, däribland armeniska organisationer och *Human Rights Watch*, bidrog med egna underlag.

MEDBORGERLIGA OCH POLITISKA RÄTTIGHETER

3. Respekt för rätten till liv, kroppslig integritet och förbud mot tortyr

Enligt grundlagen är tortyr och andra former av omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning förbjuden, men i praktiken är misshandel och bekännelser framtvungade under våld eller hot om våld vanligt förekommande. Human Rights Watch har i en rapport noterat att våld och tortyr i polisförvar var ett fortsatt allvarligt problem under 2010, och även inhemska mänskörättsorganisationer rapporterade under året fortsatt om polismisshandel och tortyr i samband med häktning och förhör. Den armeniske Ombudsmannen har uppmärksammat problemet med polisivåld, och Europarådets kommissarie för mänskliga rättigheter uttryckte i en rapport 2008 oro för polisbrutalitet mot häktade personer, vilket syntes vara vanligt förekommande och syftande till att framtvunga bekännelser. Polisbrutalitet anmäls enligt uppgift från mänskörättsorganisationer sällan på grund av rädsla för repressalier.

Polisbrutalitet och anklagelser om tortyr utförd av polis och säkerhetsstyrkor fick stor uppmärksamhet i samband med de våldsamma sammandrabbningar mellan polis och demonstranter efter presidentvalet 2008, som resulterade i att 10 personer dödades och mer än 200 skadades. I en rapport 2009 konstaterade Human Rights Watch att polisen vid olika tillfällen under sammandrabbningarna använt överdrivet våld mot fredliga demonstranter, samt att polisen i vissa fall använt sina vapen oproportionerligt eller utan urskillning. Många av de vittnen som kallades till rättegångar mot oppositionsföreträdare om händelserna uppgav att de torterats eller hotats av polismän i syfte att framkalla falska vittnesmål mot de åtalade.

I mars 2010 presenterade Europarådets kommitté för förebyggande av tortyr (CPT) en rapport baserad på det besök man gjorde i Armenien i mars 2008, syftande till att undersöka behandlingen av de personer som häktades efter de våldsamma sammandrabbningarna mellan demonstranter och polis. På basis av

att Armenien tillträtt Europarådets konvention för förebyggande av tortyr genomför CPT regelbundna besök i Armenien. Man lyfte bland annat upp frågan om alltför lång häktningstid och presenterade vittnesmål från personer som blivit misshandlade både under gripandet och de efterföljande förhören.

I september 2009 presenterade en parlamentarisk kommitté i Armenien en rapport om mars-2008-incidenterna. Rapporten innebar inga klagoranden kring dödsfallen och lade största delen av ansvaret för våldsamheterna på oppositionen. Oppositionen riktade skarp kritik mot rapportens slutsatser och en övervakningskommitté från Europarådets parlamentariska församling ansåg att rapporten gav uttryck för självzensur i sin ovilja att kritisera myndigheternas version av händelserna och dess ensidiga beskrivning av dessa. Inga framsteg i utredningen av de 10 dödsfallen kunde noteras under 2010.

Fängelseförhållandena är fortsatt otillfredsställande och förvärrades under 2010. De största problemen utgörs av överbeläggning och bristande hälsoförhållanden.

En arbetsgrupp från FN:s råd för mänskliga rättigheter, med fokus på godtyckliga häktningar, genomförde i september 2010 en mission i Armenien och rapporterade därefter om en rad problem, även om man även noterade vissa förbättringar. Nya fängelser har byggts och renovering av en del existerande fängelser har ägt rum under senare år.

En grupp enskilda organisationer har rätt att besöka armeniska fängelser och en annan grupp som även den inkluderar enskilda organisationer har mandat att besöka häkten.

I juni 2010 fastslog den Europeiska domstolen för mänskliga rättigheter att Armenien i fallet Ashot Harutyunyan, som dog av hjärtattack i fängelse 2009, hade brutit mot förbudet mot omänsklig eller förnedrande behandling.

Förhållandena inom militären är fortsatt svåra, och ett antal värnpliktiga avlider varje år på grund av självmord, pennalism och dödsskjutningar. Det militära åklagarämbetet rapporterade 54 dödsfall under icke-stridsförhållanden 2010, jämfört med 44 sådana fall året innan. Korruption och en hög grad av straffrihet är andra problem. Folklig kritik mot icke-stridsrelaterade dödsskjutningar ledde till att försvarsdepartementet i augusti 2010 offentliggjorde disciplinära åtgärder som nyligen vidtagits mot ansvariga officerare vid denna typ av händelser. Vidare inrättade departementet i slutet av året en anonym "hotline" som medborgare kan nå dygnet runt vid oro kring missförhållanden inom militärtjänsten. Det finns sedan 2004 möjligheter till alternativ militärtjänstgöring med hänvisning till religiösa eller andra samvetsskäl.

Under 2010 förekom inga uppgifter om politiskt motiverade försvinnanden.

4. Dödsstraff

I och med inträdet i Europarådet 2001 lovade Armenien att inte tillämpa dödsstraff. År 2003 avskaffades dödsstraffet och samma år ratificerade det armeniska parlamentet den europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheternas sjätte protokoll om avskaffande av dödsstraffet i fredstid. Armenien har endast undertecknat protokoll nummer 13 till denna konvention, avseende dödsstraffets avskaffande under alla omständigheter.

5. Rätten till frihet och personlig säkerhet

Godtyckliga frihetsberövanden är förbjudet enligt lag men förekommer i praktiken, inte minst vad gäller personer med kopplingar till landets opposition. Långa häktningstider är fortsatt ett problem och såväl OSSE/ODIHR som FN:s råd för mänskliga rättigheters arbetsgrupp om godtyckliga häktningar har under 2010 noterat tillkortakommanden vid arresteringar och häktningar.

Efter de våldsamma sammandrabbningarna mellan demonstranter och polis efter presidentvalet 2008 förekom det anklagelser om att några av dessa frihetsberövats på godtyckliga grunder. Många bedömare ansåg att ett stort antal av dessa personer häktades på basis av fabricerade eller politiskt motiverade anklagelser.

Efter en amnesti sommaren 2009 var endast ett fåtal personer fortsatt fängslade i slutet av 2010. Dessa personer betecknas av den armeniska oppositionen och vissa aktörer som politiska fångar, och bland annat Europarådets parlamentariska församling har noterat att häktningar och åtal i samband med demonstrationerna ägde rum på basis av vad som i flera fall kunde vara politisk motiverade anklagelser.

Lokala och internationella människorättsorganisationer samt landets Ombudsman rapporterade om en rad överträdelser i samband med dessa arresteringar och häktningar. Strafffrihet är ett utbrett problem inom de brottsbekämpande strukturerna.

Författningen garanterar fri rörlighet inom landet, liksom rätten att resa utomlands och att utvandra. Vissa begränsningar av dessa rättigheter förekommer dock.

6. Rättssäkerhet och rättsstatsprincipen

Rättssäkerheten är mycket bristfällig. Även om domstolsväsendet enligt lag skall vara oberoende så är domstolarna fortsatt ofta föremål för politiska påtryckningar. Utbredd korruption är en annan faktor som negativt påverkar rättssäkerheten och medborgarnas rätt till rättvisa rättsprocesser, även om en rad åtgärder har vidtagits under senare tid som har lett till vissa förbättringar. Bristande efterlevnad av existerande lagstiftning leder till en rad svagheter i rättssystemet, till exempel avseende försvarets rättighet att konfrontera vittnen, inte minst polismän. Ett annat problem utgörs av att domstolar i många fall inte tar i beaktande åtalades och vittnens uppgifter om att de utsatts för tortyr under utredningarna i syfte att framtvinga bekännelser.

OSSE/ODIHR genomförde 2008-2009 ett projekt i vilket man bevakade rättegångar som följde på incidenterna i samband med valet 2008. I sin slutrapport konstaterade ODIHR en rad brister av systemkaraktär och rekommenderade åtgärder som bör vidtas för att förbättra det armeniska rättsväsendet generellt. Under de senaste åren har den europeiska domstolen för mänskliga rättigheter i ett antal fall funnit att Armenien brutit mot medborgares rätt till en rättvis rättegång.

Reformer av rättsväsendet har genomförts, men det främsta problemet utgörs fortfarande av lagens bristande efterlevnad.

Aktörer som Human Rights Watch och Europarådet påtalade under 2010 utestående oklarheter relaterade till de våldsamma sammandrabbningarna mellan demonstranter och polis efter presidentvalet 2008. Human Rights Watch menade att armeniska myndigheter ännu inte har genomfört meningsfulla utredningar av polisens utövande av överdrivet våld. Europarådets ordförande sade efter ett besök i Armenien i maj 2010 att det var oacceptabelt att ingen hade ställts till svars för de 10 dödsfall som inträffade i samband med sammandrabbningarna. Båda parter noterade också att frågan om frihetsberövanden efter dessa incidenter ännu inte var uppklarad, då ett antal personer fortsatt var fängslade.

Särskilda militärdomstolar existerar inte, men däremot finns ett militärt åklagarämbete.

En Ombudsmannainstitution inrättades 2004. Ombudsmannen presenterade i december 2009 en rapport i vilken han uppmärksammade systematiska brister avseende rätten till en rättvis rättegång.

7. Straffrihet

Strafffrihet är ett påtagligt problem, bland annat inom militären, poliskåren samt på häkten och fängelser. Vid fall av misshandel av bland annat journalister och människorättsförsvarare är det vanligt att förövare inte identifieras och att ansvarsutkrävande inte sker.

Under året skedde inga framsteg vad gäller polisutredningar av anklagelser om att polismän torterat och hotat ett antal vittnen som kallats för att vittna mot oppositionsföreträdare, som arresterats i samband med våldsincidenterna efter presidentvalet 2008. Vidare noterades inga framsteg avseende utredningar av de 10 dödsfall som inträffade i samband med dessa sammandrabbningar. I en rapport kallade Human Rights Watch 2009 de armeniska myndigheternas ansvarsutkrävande för incidenterna "ensidig": medan ett flertal oppositionsmedlemmar åtalades och dömdes – ibland i bristfälliga och politiskt motiverade rättegångar – för att ha organiserat demonstrationer och ha deltagit i våldsamheter, hade man i början av 2009 inte åtalat någon myndighetsföreträdare för överdriven våldsutövning.

8. Yttrande-, tryck-, mötes-, förenings- och religionsfrihet m.m.

Konstitutionen garanterar yttrande- och mediefrihet, men i praktiken respekteras inte alltid dessa rättigheter. Enligt Freedom House rapport 2010 om mediefrihet är armenisk media inte fri, och i *Reporters Without Borders* pressfrihetsindex rankades Armenien 2010 på plats 101 av 178 länder. Yttrandefriheten begränsas inte minst på grund av oppositionens svårigheter att få tillgång till tv-mediet, genom vilket de flesta armenier hämtar information.

TV-sektorn kontrolleras i hög utsträckning av regeringsvänliga ägare, och själv censur bland journalister uppges vara vanligt förekommande. I tidningar – som i hög utsträckning är privatägda – kan olika åsikter generellt framföras utan begränsningar men tidningar läses dock av relativt få armenier.

De våldsamma sammandrabbningarna efter presidentvalet 2008 kom att få negativa följder även för landets mediefrihet. I samband med våldsamheterna utropades ett 20 dagar långt undantagstillstånd i Jerevan, vilket bland annat innebar de facto censur. Därefter förvärrades situationen för media och journalister avsevärt, bland annat i form av trakasserier, våldsincidenter och ökade svårigheter att sprida information, inte minst inom TV-sektorn.

Våld och hot mot journalister förekom fortsatt under 2010, och i många fall identifierades inte förövarna. Inga framsteg skedde under 2010 i utredningar av uppmärksammade fall av våld mot journalister under senare år.

Organisationer som Human Rights Watch har rapporterat om specifika problem avseende mediefrihet och pluralism under 2010. Den oberoende TV-stationen A+ sändningstillstånd är indraget sedan åtta år tillbaka trots att den europeiska domstolen för mänskliga rättigheter i ett beslut 2008 fastslog att Armenien begränsade landets mediefrihet genom att upprepade gånger på godtyckliga grunder neka stationen sändningslicens. Frågan har även uppmärksammats av bland andra OSSE:s medierepresentant och Europarådet. I december 2010 avslogs en förnyad ansökan från A+ om sändningslicens. Den oberoende TV-kanalen Gala, som rapporterar om oppositionens aktiviteter, har enligt Human Rights Watch sedan 2007 varit föremål för vad som tycks vara politiskt motiverade rättegångar och trakasserier av myndigheter.

Förberedelser inför övergången från analoga till digitala sändningar för radio och TV fick mycket uppmärksamhet under 2010. Ett lagförslag som innebar substantiella förändringar av lagen om TV och radio antogs av parlamentet i juni och möttes av såväl inhemsk som internationell kritik. OSSE:s medierepresentant sade i ett uttalande att den nya lagen inte garanterade pluralism inom armenisk digital media. Ett övergripande problem är att lagen minskar antalet kanaler och därmed begränsar utrymmet för oberoende aktörer. Ett resultat av den breda kritiken mot lagändringarna blev att presidenten gav landets Ombudsman i uppdrag att leda en arbetsgrupp tillsammans med representanter från myndigheter och civila samhället med uppgift att se över lagstiftningen och dess effekter.

En positiv utveckling under 2010 är att parlamentet i maj antog lagändringar som avkriminaliserade ärekränkning, en reform som välkomnades som ett steg mot ökad yttrandefrihet av bland annat OSSE:s medierepresentant.

Mötesfrihet garanteras i grundlagen men är begränsad i praktiken, inte minst vad gäller den politiska oppositionen. Under och efter de våldsamma sammandrabbningarna efter presidentvalet 2008 skedde allvarliga inskränkningar av mötesfriheten. Den avgående presidenten utropade under oroligheterna ett 20 dagar långt undantagstillstånd i Jerevan, vilket bland annat innebar ett förbud mot demonstrationer. Under denna period genomfördes ändringar i lagen om demonstrationer och sammankomster, med resultatet att myndigheter gavs stora befogenheter att förbjuda politiska demonstrationer, något som möttes av kritik från bland annat Europarådet. Även om dessa restriktioner modifierades något senare under året så har myndigheterna fortsatt att i många fall inskränka mötesfriheten, inte minst för den politiska oppositionen.

Religionsfriheten är grundlagsfäst men personer tillhörande religiösa minoritetsgrupper omfattas av vissa lagliga restriktioner. Uppgifter finns om

diskriminering på religiös grund. En lag från 2007 ger den armenisk-ortodoxa kyrkan – som har officiell status som nationell kyrka – särskilda privilegier. Det finns uppgifter om att religiösa minoritetsgrupper – särskilt icke-traditionella religiösa grupper som Jehovas vittnen – bemöts med misstänksamhet, fördomar och i vissa fall trakasserier. Under senare år har frågan om alternativ militärtjänstgöring väckt uppmärksamhet, och under 2010 hävdade företrädare för Jehovas vittnen i Armenien att drygt 70 av dess medlemmar var fängslade under 2010 för att av religions- och samvetsskäl ha vägrat militärtjänstgöring eller alternativ tjänstgöring.

9. De politiska rättigheterna och de politiska institutionerna

Enligt Freedom House rankning av länders respekt för politiska rättigheter och medborgerliga friheter är Armenien ett ”delvis fritt” land. Som ett resultat av händelserna efter presidentvalet 2008 (se nedan), är bedömningen att respekten för de politiska rättigheterna försämrats ytterligare, och Armeniens placering är nu på gränsen till kategorin ”icke fria” länder.

Armeniens politiska system kännetecknas av en stark presidentmakt. Parlamentets roll är begränsad. Partiväsendet, liksom det civila samhällets institutioner, är svagt utvecklat. Politisk polarisering och misstro mellan partierna råder, inte minst efter händelseutvecklingen efter presidentvalet 2008. Armenien är i hög utsträckning ett klansamhälle, där släktskap och affärsrelationer binder människor samman snarare än ideologi. Innehavare av politiska ämbeten har inte sällan kopplingar till korruption, ett förhållande som förstärks av ett stort mått av straffrihet. I Transparency Internationals Corruption Perception Index 2010 hamnade Armenien på plats 123 av de 178 länder som studien omfattade.

Val i Armenien har sedan självständigheten 1991 präglats av allvarliga problem och oegentligheter. På uppmaning av bland annat Europarådet och OSSE har vallagstiftningen reformerats i olika omgångar. Under de senaste åren har två nationella val genomförts: parlamentsval 2007 och presidentval 2008.

I sin slutrapport om parlamentsvalet 2007 gjorde OSSE/ODIHR bedömningen att det uppvisade förbättringar jämfört med tidigare val och i hög utsträckning genomfördes i enlighet med landets åtaganden gentemot OSSE och andra internationella normer för demokratiska val. Samtidigt konstaterades dock att omfattande brister fortsatt förelåg, inte minst vad gäller rösträkningsprocessen. Oppositionen framförde klagomål om olika former av oegentligheter. Valet resulterade i en koalitionsregering vars partier tillsammans fick en klar majoritet i parlamentet.

Genomförandet av presidentvalet den 19 februari 2008 och därpå följande händelser har kommit att få negativa konsekvenser för landets demokratiska utveckling och samarbetsklimatet mellan regerings- och oppositionspartier. I sin slutrapport om valet konstaterade OSSE/ODIHR att även om perioden före valet i hög utsträckning genomfördes i enlighet med landets åtaganden gentemot OSSE och andra internationella normer för demokratiska val, så ägde allvarliga kränkningar av ett antal av dessa åtaganden rum vid rösträkningsprocessen och efter själva valdagen. ODIHR konstaterade även att den armeniska vallagstiftningen utgjorde en god grund för genomförande av demokratiska val, och att tillkortakommanden vad gäller implementering främst var en följd av bristande vilja att följa lagstiftningen effektivt och opartiskt.

Premiärminister Serzh Sarkisian vann presidentvalet med 53 procent av väljarstödet. Anhängare till den främste oppositionskandidaten, före detta presidenten Levon Ter-Petrosian, hävdade att de officiella uppgifterna var ett resultat av valfusk och inledde kort därefter fredliga protestdemonstrationer i centrala Jerevan. Den 1-2 mars 2008 inträffade våldsamma sammandrabbningar mellan polis och demonstranter, i vilka 10 personer dödades och mer än 200 skadades. Avgående president Kocharian utropade ett 20 dagar långt undantagstillstånd i Jerevan, vilket innebar ett förbud mot demonstrationer och de facto censur. Under den period som följde arresterades och åtalades fler än 100 personer. Det finns uppgifter om att personer som arresterades och häktades blev hotade och misshandlade.

Händelserna och myndigheternas agerande väckte uppmärksamhet internationellt och blev föremål för kritik. Såväl internationella partners som EU och USA, liksom organisationer som FN, OSSE, Europarådet och Human Rights Watch har noga följt hur Armenien har hanterat den situation som rått sedan incidenterna i mars 2008.

Europarådet har, främst genom resolutioner i sin parlamentariska församling och sin kommissionär för mänskliga rättigheter, uppmanat Armenien att genomföra relevanta reformer och en oberoende utredning av händelserna den 1-2 mars 2008, inklusive anklagelser om att polisen utövat överdrivet våld. Kritik har uttalats mot en rad aspekter av armeniska myndigheters agerande, bland annat avseende häktningar och rättegångsförfaranden.

Parlaments- och presidentval äger rum 2012 respektive 2013. Diskussioner pågår om ytterligare ändringar av landets vallag, ett arbete i vilket bland annat Europarådets Venedigkommission är engagerat. Det stora problemet utgörs dock inte av vallagstiftningen, utan omfattande brister i implementeringen av denna.

EKONOMISKA, SOCIALA OCH KULTURELLA RÄTTIGHETER

10. Rätten till arbete och relaterade frågor

Arbetstagare – förutom militärer och personer anställda av brottsbekämpande myndigheter – har enligt lag rätt att bilda och tillhöra fackföreningar. I praktiken är fackföreningsväsendet svagt, bland annat som följd av hög arbetslöshet (cirka 7 procent enligt officiella uppgifter, men enligt bland annat Världsbanken uppåt 30 procent) och svåra ekonomiska villkor.

Strejkrätt finns (den omfattar dock ej militärer och personer anställda av brottsbekämpande myndigheter), men strejker förekommer sällan, då många befärar att de i så fall skulle förlora sitt arbete.

Fackföreningar kan i princip bli medlemmar av internationella organisationer. Armenien har ratificerat ILO:s åtta centrala konventioner om mänskliga rättigheter.

11. Rätten till bästa uppnåeliga hälsa

Enligt lag har alla rätt till avgiftsfri allmän sjukvård, men i praktiken varierar tillgången till sjukvård, till exempel krävs ytterligare insatser avseende socialt utsatta grupper och personer, inte minst kvinnor bosatta på landsbygden. Genom insatser har spädbarnsdödligheten minskat.

12. Rätten till utbildning

Utbildningsväsendet är väl utbyggt, och traditionellt står sig Armenien väl i jämförelse med andra post-sovjetiska länder. Utbildningen är allmän och i princip gratis. Den ekonomiska krisen har emellertid drabbat utbildningsväsendet hårt med bristande resurser som följd.

13. Rätten till en tillfredsställande levnadsstandard

Stora inkomstskillnader och hög arbetslöshet råder. Den svåra ekonomiska situationen under senare år har lett till betydande utvandring. Man beräknar att ungefär 7 miljoner armenier lever utanför landet, varav cirka 1 miljon lämnat landet sedan Sovjetunionens fall.

En mycket viktig faktor för levnadsstandarden utgörs av de penningöverföringar som görs av armenier i utlandet.

En stor del av befolkningen, 23,5 procent enligt en FN-rapport från 2010, lever under den nationella fattigdomsnivån (uppgifterna avsåg år 2008). Enligt

UNDP:s *Human Development Index* för 2010 rankas Armenien på plats 76 av 169 länder.

OLIKA GRUPPERS ÅTNJUTANDE AV DE MÄNSKLIGA RÄTTIGHETERNA

14. Kvinnors rättigheter

Enligt lag har kvinnor samma rättigheter och legala status som män och könsdiskriminering är förbjuden enligt grundlagen. Detta gäller dock inte i praktiken, och sociala och kulturella faktorer hindrar kvinnor att delta fullt ut i samhällslivet. I dag domineras det armeniska samhället av män. Jämställdhet mellan könen är än så länge inte en prioriterad fråga, även om försök gjorts under senare år att förbättra situationen, bland annat genom ny lagstiftning. Kvinnors deltagande i det politiska och offentliga livet är mycket begränsat, inte minst på beslutsfattande nivå. I nuvarande regering finns det endast två kvinnliga ministrar och i parlamentet är endast 11 av de 131 ledamöterna kvinnor. Ingen av landets guvernörsposter innehas av en kvinna.

Det finns ingen specifik lag mot våld mot kvinnor, inklusive våld i hemmet. Få fall av våld inom hemmets väggar polisanmäls även om denna form av våld bedöms vara utbrett, en uppfattning som fick stöd i en FN-rapport som publicerades 2010. Det finns ingen uttrycklig lag mot våldtäkt inom äktenskapet.

Handel med kvinnor förekommer. Regeringen har under senare år visat betydligt större beredskap att hantera traffickingfrågor, bland annat genom lagstiftning och en nationell handlingsplan mot människohandel. Armenien har tillträtt Europarådets konvention mot trafficking.

15. Barnets rättigheter

Skolgång är obligatorisk till 16 års ålder och avgiftsfri. I praktiken är förhållandena i skolorna ofta undermåliga, och föräldrarna får skjuta till pengar för att betala lärarna. Det förekommer i praktiken stora skillnader vad gäller utbildning beroende på bland annat kön och familjens inkomst.

Avgiftsfri sjukvård är tillgänglig för barn upp till 18 års ålder. Kvaliteten på vården är inte sällan undermålig, och ofta erfordras pengar för att få adekvat läkarvård.

Barn kan få arbeta från 16 års ålder och vissa undantag görs från 14 års ålder. Barn under 18 år får inte utsättas för farliga arbetsvillkor och omfattas även av andra restriktioner vid arbete. I praktiken följs dock inte alltid lagstiftningen

mot barnarbete. Armenien har ratificerat ILO:s konvention 182 angående de mest krävande formerna av barnarbete.

Det finns uppgifter om utnyttjande av barn vid institutioner. Sexuellt utnyttjande av barn är förbjudet enligt lagstiftning mot trafficking. Det finns dock uppgifter om trafficking av barn. Lagstiftning finns för våldtäkt mot barn under 16 år, men är enligt uppgift till del bristfällig. Barnpornografi är förbjudet enligt lag.

Det finns gatubarn i Armenien, vars tillgång till bland annat hälsovård och skolgång är undermålig och utgör ett problem.

16. Rättigheter för personer som tillhör nationella, etniska, språkliga och religiösa minoriteter samt urfolk

Diskriminering grundad på ras, etnicitet, på basis av att tillhöra en nationell minoritetsgrupp, religion eller språk är förbjuden enligt grundlagen. Sociala och kulturella faktorer hindrar emellertid bland annat etniska minoriteter att delta fullt ut i samhällslivet. Uppgifter finns om diskriminering av minoriteter men hatbrott är inte vanligt förekommande.

Armenien är ett etniskt mycket homogent land, nästan 98 procent av befolkningen utgörs av etniska armenier. I landet finns 11 nationella minoriteter. Konflikten om Nagorno-Karabach ledde till att nästan hela den azeriska minoritetsgruppen lämnade Armenien.

Armenien samarbetar med Europarådet i frågor som rör nationella minoriteter och anti-rasism: landet har tillträtt konventionen för skydd av nationella minoriteter och omfattas som Europarådsmedlem av den europeiska kommissionen mot rasism och intolerans (ECRI) regelbundna landrapporter.

Toleransen mot religiösa minoritetsgrupper är alltjämt begränsad och uppgifter finns om fall av diskriminering på religiös grund.

17. Diskriminering på grund av sexuell läggning eller könsidentitet

Sexuellt umgänge mellan män var tidigare förbjudet, men avkriminaliserades 2003. Homosexualitet är dock fortfarande inte socialt accepterat i det armeniska samhället och diskriminering på basis av sexuell läggning är fortsatt ett problem.

Några specifika uppgifter om bisexuella och transpersoners situation föreligger inte.

18 Flyktingars rättigheter

Över 300.000 etniska armenier flydde till Armenien från Azerbajdzjan i samband med Nagorno-Karabachkonflikten 1988. Dessa beviljades flyktingstatus. Många av dem väntar fortfarande på att integreras i det armeniska samhället.

En lag om flyktingar och asylsökande antogs 2009. Denna omfattar de grundläggande principerna i flyktingkonventionen. Armenien konsulterar UNHCR i implementeringen av lagen. Antalet asylsökanden är lågt. Flyktingar och asylsökanden har rätt till fri, grundläggande utbildning. Flyktingar som beviljats flyktingstatus har samma tillgång till det armeniska välfärdssystemet som armeniska medborgare.

19. Funktionshindrades rättigheter

Diskriminering grundad på funktionshinder är förbjudet enligt lag, men förekommer dock i praktiken.

Armenien tillträdde i september 2010 FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

ÖVRIGT

20. Frivilligorganisationers arbete för mänskliga rättigheter

Regeringen respekterar i allmänhet inhemska och internationella organisationers rätt att övervaka frågor om mänskliga rättigheter. Det finns ett antal oberoende människorättsorganisationer som öppet kritiserar vad de finner utgöra brott mot de mänskliga rättigheterna. Registreringsprocedurer för frivilligorganisationer är komplicerade.

Det förekommer våld mot människorättsförsvarare.

21. Internationella och svenska insatser på området mänskliga rättigheter

Inom Europarådet finns en arbetsgrupp för övervakning av Armeniens och Azerbajdzjans efterlevnad av de åtaganden som gjordes i och med att de anslöt sig till Europarådet.

Europarådets parlamentariska församling och kommissionär för mänskliga rättigheter har aktivt följt upp situationen efter presidentvalet 2008, och organisationens så kallade Venedigkommission har bistått landet med expertis och rekommendationer bland annat avseende reformering av vallagstiftningen.

Europarådets kontor i Jerevan bidrar med rådgivning om mänskliga rättigheter och genomför relaterade projekt.

OSSE (organisationen för säkerhet och samarbete i Europa) har kontor i Jerevan och förmedlar utbildning och rådgivning i frågor om mänskliga rättigheter. Organisationens medierepresentant och kontor för demokratiska institutioner och mänskliga rättigheter (ODIHR) spelar en viktig roll i att följa upp aktuella frågor och bistå med expertis och rekommendationer.

FN-kontoret i Jerevan övervakar i viss mån läget med avseende på de mänskliga rättigheterna. FN:s utvecklingsprogram UNDP gör insatser på området mänskliga rättigheter, bland annat genom stöd till Armeniens Ombudsman.

Den femåriga handlingsplan för samarbetet mellan Armenien och EU inom ramen för EU:s grannskapspolitik (ENP) som trädde i kraft 2006, innehåller två prioriterade områden som gäller mänskliga rättigheter: stärkandet av demokratiska strukturer och förbättrad rättssäkerhet samt ökad respekt för mänskliga rättigheter och grundläggande friheter. Armeniens implementering av åtaganden inom ramen för handlingsplanen utvärderas regelbundet av EU i så kallade framstegsrapporter.

En ”EU Advisory Group” stödjer sedan 2009 armeniska myndigheter med att implementera åtgärder inom ramen för ENP-handlingsplanen, däribland stärkandet av mänskliga rättigheter och demokratiska institutioner.

Samarbetet mellan Armenien och EU fördjupades ytterligare i och med att EU:s östliga partnerskap lanserades i maj 2009. Östliga partnerskapet bygger på en gemensam värdegrund bestående av respekt för mänskliga rättigheter och grundläggande friheter, demokrati och rättsstatlighet.

I slutet av 2009 inledde EU och Armenien en dialog om mänskliga rättigheter. En andra sådan dialogomgång genomfördes i december 2010, och Armenien informerade då EU om situationen vad gäller mänskliga rättigheter i Armenien.

EU-delegationen i Jerevan ansvarar för ett antal projekt som rör mänskliga rättigheter, däribland stöd till Armeniens ombudsman.

Sveriges regering fattade 2007 beslut om att effektivisera utvecklingssamarbetet genom att minska antalet samarbetsländer. Som en följd av detta fasades biståndet till Armenien ut under 2008 och 2009 och ersattes av andra former av samarbete. Det tidigare utvecklingssamarbetet (1999-2009) var i hög grad inriktat på att stödja demokratiseringsprocessen och öka respekten för de mänskliga rättigheterna.